

به نام خدا

انتشارات دانشگاه فرهنگیان

اصول و مبانی علم سیاست

www.ketab.ir

مؤلف:

دکتر علیرضا حیدری

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

سرشناسه: حیدری، علیرضا، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور: اصول و مبانی علم سیاست/ تالیف علیرضا حیدری.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه فرهنگیان، انتشارات، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۴۷۳ ص. : ۶۰۰۰۰۰ ریال

شابک : 978-622-685049-0

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: علوم سیاسی

موضوع: Political science

موضوع: علوم سیاسی -- بررسی و شناخت

موضوع: Political science -- Study and teaching

رده بندی کنگره: ۷۱JA

رده بندی دیویی: ۳۲۰

شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۹۹۹۶۶

وضعیت رکورد: فیپا

انتشارات دانشگاه فرهنگیان

اصول و مبانی علم سیاست

تألیف: دکتر علیرضا حیدری

صفحه آرا: مرتضی حیدری

ویراستار ادبی: سمیه ذوالفقاری

چاپ اول: ۱۳۹۹

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۵۰-۴۹-۰

بها: ۶۰۰۰۰۰ ریال

تمامی حقوق مربوط به انتشار این اثر برای ناشر محفوظ و نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

نشانی:

تهران - شهرک قدس - بلوار شهید فرحزادی - خیابان تربیت معلم

دانشگاه فرهنگیان - کد پستی ۱۹۳۹۶۱۴۴۶۴

نشانی پایگاه اینترنتی: <http://cfu.ac.ir>

تلفن: ۰۲۱-۸۷۷۵۱۲۶۸

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۳
مقدمه	۱۵
فصل اول	۱۹
سیاست‌شناسی	۱۹
ماهیت سیاست	۲۱
تعاریف مختلف سیاست	۲۴
دیدگاه‌های گوناگون دربارهٔ سیاست	۳۳
سیاست به مثابهٔ هنر حکومت کردن	۳۴
سیاست به مثابهٔ امور عمومی	۳۵
سیاست به معنای سازش و اجماع	۳۷
سیاست به معنای قدرت	۳۹
علم سیاست	۴۲
موضوع علمی دانستن دانش سیاسی	۴۳
تعاریف علم سیاست	۴۹
تقسیمات علم سیاست	۵۲
خاستگاه و سیر تحول علم سیاست	۵۳
گسترهٔ علم سیاست	۵۵
فایده و هدف دانش سیاسی	۵۸
رابطهٔ علم سیاست با سایر علوم اجتماعی	۶۰

۶۲	علم سیاست و فلسفه (فلسفه‌ی سیاسی)
۶۴	علم سیاست و جامعه‌شناسی (جامعه‌شناسی سیاسی)
۶۸	علم سیاست و اقتصاد (اقتصاد سیاسی)
۷۲	علم سیاست و حقوق (حقوق عمومی)
۷۴	علم سیاست و جغرافیا (جغرافیای سیاسی)
۷۸	علم سیاست و روانشناسی (روانشناسی سیاسی)
۸۱	علم سیاست و انسانشناسی (انسانشناسی سیاسی)
۸۴	علم سیاست و تاریخ (تاریخ سیاسی و دیپلماسی)
۹۲	فصل دوم
۹۲	مفهوم‌شناسی
۹۵	عدالت، آزادی، حقوق
۹۶	مفهوم عدالت و تفاوت آن با بوابری یا تساوی
۱۰۰	آزادی و انواع آن (آزادی مثبت و منفی)
۱۰۳	حقوق و تنوع‌اتش (حقوق طبیعی، حقوق قانونی و حقوق بشر)
۱۰۶	قدرت، اقتدار و مشروعیت
۱۰۶	مفهوم قدرت و رابطه آن با سیاست
۱۰۸	اقتدار و تفاوت آن با قدرت
۱۱۰	مشروعیت: تعریف، دیدگاه‌ها و انواع
۱۱۳	توسعه، حکمرانی و پایداری
۱۱۳	مفهوم «توسعه» و پارادایم‌های سه‌گانه‌ی آن
۱۱۸	حکمرانی خوب: تعریف و شاخص‌ها
۱۲۰	توسعه پایدار: هدف و چرایی
۱۲۳	دموکراسی، جامعه مدنی و شهروندی
۱۲۴	تعریف دموکراسی و شیوه‌های اجرایی

۱۲۸	جامعه مدنی: هدف و کارکرد
۱۳۴	مفهوم شهروندی و انواع آن
۱۴۵	فصل سوم
۱۴۵	روش‌شناسی
۱۵۲	روش‌های سنتی
۱۵۴	رهیافت فلسفی
۱۵۵	رهیافت تاریخی
۱۵۷	رهیافت نهادی
۱۵۸	رهیافت حقوقی یا قانونی
۱۶۳	روش‌های مدرن
۱۶۴	رهیافت رفتارگرایی
۱۷۰	روش‌های پسامدرن
۱۷۱	رهیافت فرار رفتارگرایی
۱۸۰	فصل چهارم
۱۸۰	رفتارشناسی
۱۸۱	مشارکت سیاسی: تعریف و هدف
۱۸۸	جامعه‌پذیری سیاسی و فرایندهای متفاوت
۱۹۵	فرهنگ سیاسی و انواع آن
۲۰۳	فصل پنجم
۲۰۳	دولت‌شناسی
۲۰۵	دولت چگونه نهادی است؟
۲۰۷	تعریف «دولت»
۲۱۱	عناصر و مؤلفه‌های دولت
۲۱۱	جمعیت

۲۱۳.....	قلمرو
۲۱۵.....	حکومت
۲۱۷.....	حاکمیت
۲۲۰.....	جامعه و تفاوت آن با دولت
۲۲۱.....	انواع دولت
۲۲۱.....	دولت محافظه‌کار
۲۲۲.....	دولت لیبرال
۲۲۳.....	دولت دموکراتیک اولیه
۲۲۴.....	دولت رفاهی و دموکراسی اجتماعی
۲۲۵.....	دولت نتولیبرال
۲۲۶.....	دولت فاشیست
۲۲۷.....	دولت کمونیستی
۲۲۹.....	نظریه‌های خاستگاه دولت
۲۲۹.....	نظریه خاستگاه الهی
۲۳۱.....	نظریه زور
۲۳۲.....	نظریه ژنتیک (نظریه‌های پدرسالاری و مدرسالاری)
۲۳۳.....	نظریه طبیعی ارسطو
۲۳۴.....	نظریه قرار اجتماعی
۲۳۹.....	فصل ششم
۲۳۹.....	اندیشه‌شناسی
۲۴۱.....	لیبرالیسم
۲۴۶.....	آناشسیسم
۲۵۲.....	مارکسیسم
۲۵۶.....	فاشیسم

پیشگفتار

سیاست»، از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین عرصه‌های زندگی اجتماعی انسان است، به-گونه‌ای که مدیریت و ادارهٔ جوامع، بدون آگاهی از اصول و قواعد سیاست و دانش سیاست‌گری ره به جایی نخواهد برد. «اصول و مبانی علم سیاست»، دربرگیرندهٔ مجموعه‌ای از مفاهیم، نظریه‌ها، بنیان‌های فکری و اندیشه‌ای و نیز چارچوب‌های تحلیلی است که به بحث دربارهٔ عرصهٔ عملی و نظری سیاست پرداخته و موضوعات و مسائل مرتبط با آن‌ها را مطالعه و بررسی می‌کند. اگرچه سیاست‌ورزی و سیاست‌شناسی قدمتی دیرینه داشته و کنش‌گری و ذهنیت سیاسی از زمان‌های بسیار دور در حیات فکری انسانی پدیدار شده است، اما تفکر و دانش سیاسی در عصر مدرن با تأکید و تمرکز عالمان این حوزهٔ مطالعاتی و عقلانی‌سازی پدیده‌های سیاست، دولت و حکمرانی جلوهٔ متمایزی به خود گرفته است. در سده‌های اخیر، کاربرد عقل در سیاست، سامان‌دهی خردمندانهٔ جامعهٔ سیاسی و روابط خارجی با سایر کنش‌گران و نیز سیاست‌گذاری مدبرانهٔ این امور موجب شده است تا ملل توسعه‌خواه از آثار و نتایج مفید و سودمند آن بهره‌مند شود. در موقعیت جدید، برای مردم به‌ویژه نخبگان سیاسی، دولتمردان و سیاست‌گذاران کشورها این فرصت، امکان و ظرفیت پدید آمده است تا با سرلوحه قرار دادن اصل عقلانیت در سیاست و کشورداری و با رپیش‌گرفتن نظم و تدبیر و با اولویت بخشیدن به منافع ملی خود، سطح مناسبی از معیشت، رفاه و آسایش را برای خویش فراهم کنند و در نیل به توسعهٔ پایدار و پیشرفت همه‌جانبه گوی سبقت را ببرایند و به کامیابی و توفیقات چشمگیری دست یازند. تدریس

درس علم سیاست در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور و مشاهده میل و اشتیاق و علاقه وافر دانشجویان دقیق، کنجکاو و نکته‌سنج میهن عزیزمان به آشنایی با مفاهیم و مسائل بنیادین دانش سیاسی، انگیزه‌ای بود تا نگارنده را به تألیف و آماده‌سازی این نوشتار ترغیب کند. اگرچه دانشجویان رشته علوم سیاسی به دلیل ماهیت رشته دانشگاهی‌شان، مباحث مرتبط با سیاست را به‌طور تخصصی‌تر و حرفه‌ای‌تر و در قالب دروس متعدد مطالعه و دنبال می‌کنند، با وجود این در جامعه امروز ما کسب و یادگیری پدیده‌ها، فرایندها و نهادهای سیاسی، نیاز و خواسته‌ای روزافزون است که بسیاری از دانشجویان، به‌ویژه در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی و نیز شهروندان عزیز و گرامی در جست‌وجوی آن هستند. هرچند دقت و سعی و تلاش بسیار به‌عمل آمده تا مطالب ضمن رعایت اصل اختصار و پرهیز از شرح و بسط بی‌اندازه، از پوشش و جامعیت محتوایی مناسبی نیز برخوردار باشند، اما بروز کاستی و نقص در این مسیر دور از ذهن نیست. به این امید که کتاب حاضر در ارتقای دانش سیاسی و افزایش اطلاعات و آگاهی‌های سیاسی جامعه مفید و سودمند واقع شود.

علیرضا حدادی - زمستان ۱۳۹۹